

SALDIRGANLIK VE VANDALİZM

İFFET GÖRKEY KESİMLİ¹

ÖZET

Makalede saldırganlık ve Vandalizm incelenmiş, topluma verdiği zarar ve etkiler irdelenmeye çalışılmıştır. Saldırgan davranışlar, kasıtlı saldırılar sosyal açıdan bir sorun yaratmaktadır. Saldırganlık ve Vandalizm ayrı ayrı veya bir arada işletmeler üzerinde de olumsuz izler bırakmaktadır. Makalede erişilebildiği ölçüde saldırganlık ve onun bir türü olan Vandalizm'in işletmelere yansımaları üzerinde de durulmuş, sayısal verilere yer verilmeye çalışılmıştır. Literatürü takiben Amerika Birleşik Devletleri'ne ilişkin tutuklama verilerine yer verilmiştir. Son beş yıllık süreç itibariyle, bu suçlar nedeniyle gerçekleştirilen tutuklama sayısında ne yönde bir değişim olduğu da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İnsanlarda ulaşılamaz beklentilerin yaratılmaması, bireyin çocukluktan itibaren işbirliğine dayalı ve saldırgan olmayan davranışlarının ödüllendirilmesi, caydırıcı cezalar dışında ceza uygulanmaması atılacak adımlardan ilki olabilir. Sivil Toplum Kuruluşları, devlet ve vatandaşın da katkısıyla, işletmelerin bu sorunun çözüm yollarını bulması ve uygulaması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: saldırganlık, vandalizm, toplum, işletme.

AGGRAVATED ASSAULT AND VANDALISM

ABSTRACT

Aggravated assault and vandalism and their damage and the effects on the society have been handled in this paper. Offensive conduct and aggravated assault cause problems from the social aspects. Individually and collectively assault and vandalism have negative impact on companies. In this paper the emphasis has been given on the reflections of aggravated assault and vandalism, as a kind of it, on companies. Wherever available, numeric data have been displayed. The literature survey is followed by FBI data of arrests in United States of America. This way, the direction of the change of arrests in the last five-year period has also been shown.

Avoiding the creation of unattainable expectations of people; rewarding non-assaulting and cooperative behavior of the person beginning from the childhood; not executing punishment except deterrent ones could be some of the steps to start with. It is crucial for the companies to find solutions and applying them with the assistance of NGOs, government and citizens.

Keywords: assault, vandalism, society, company.

GİRİŞ

Bu çalışmada saldırganlık ve Vandalizm incelenmiş, topluma verdiği zarar ve etkiler irdelenmeye çalışılmıştır. Toplumsal bir sorun olmanın ötesinde, hem saldırganlık hem de Vandalizm işletmeler üzerinde de olumsuz izler bırakmaktadır. Erişilebildiği ölçüde saldırganlık ve onun bir türü olan Vandalizm'in işletmelere yansımaları üzerinde de durulmuştur.

Literatürü takiben Amerika Birleşik Devletleri'ne ilişkin tutuklama verilerine yer verilmiştir. Son beş yıllık süreç itibariyle, bu suçlar nedeniyle gerçekleştirilen tutuklama sayısında ne yönde bir değişim olduğu da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

---

¹ Öğretim Görevlisi, M. Sc. , Kırklareli Üniversitesi, Lüleburgaz MYO, ifkesimli@gmail.com

1.1. Saldırganlığın Tanımı

Bireyin kendi düşünce ya da davranışlarını, dıştaki direnmelere karşı zorla karşındakilere benimsetme çabası olarak tanımlanan saldırganlık eski dilde *mütecavizlik*, İngilizcede ise *aggressiveness* olarak yer almaktadır (TDK, 2010).

Bilim, kültür, sanat, spor alanlarındaki ilerlemeyi sağlayan birçok faaliyeti 'kendi kişiliğini deneyimleme ve kanıtlama çabasında olan insanların duyduğu saldırganlık dürtüsünün çeşitli alanlara kanalize edilmesi' olarak nitelendirilen saldırganlığın olumlu boyutunun yanında, bir de olumsuz boyutu bulunmaktadır (Yüksel, 2006: 299). Buradan yola çıkılarak saldırganlığın olumlu boyutundan faydalanılması yalnızca toplumun değil, işletmelerin de yararına yararlıdır.

Saldırganlığın tanımlanmasında dikkat edilecek konular aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- ✓ *Davranıştaki 'amaç, kasıt, maksat' önemlidir.* Amaç unsurunun belirlenmesi zor olsa bile, bu unsur saldırganlığın tanımlanmasında gereklidir.
- ✓ *Saldırgan davranışların toplumda genel kabul görmüş sosyal normlara uygun olup olmadığı da önemlidir.* Ebeveynin disiplin amaçlı davranışları, savaşta kumandanın emrine itaat, hukukun emrettiği cezanın uygulanması benzeri davranışlar normlara uygundur ve prososyal saldırganlık olarak adlandırılır.
- ✓ *Saldırgan davranış ile saldırgan duygular arasında fark vardır.* Öfke kontrolü burada önem kazanmaktadır.

Kızgınlık ve öfkeden doğan, amacı incitmek olan saldırganlık düşmanca saldırganlık olarak tanımlanır. Başkasını incitmeye yönelmekle beraber özünde başka bir amaca ulaşmak için araç olarak kullanılan saldırganlık ise araçsal saldırganlık olarak tanımlanır. Amerika'nın Irak'ı işgalindeki amacın (sözde) Kuveyt'i kurtarmak olması bu tip saldırganlığa örnek olabilir (Yüksel, 2006: 301).

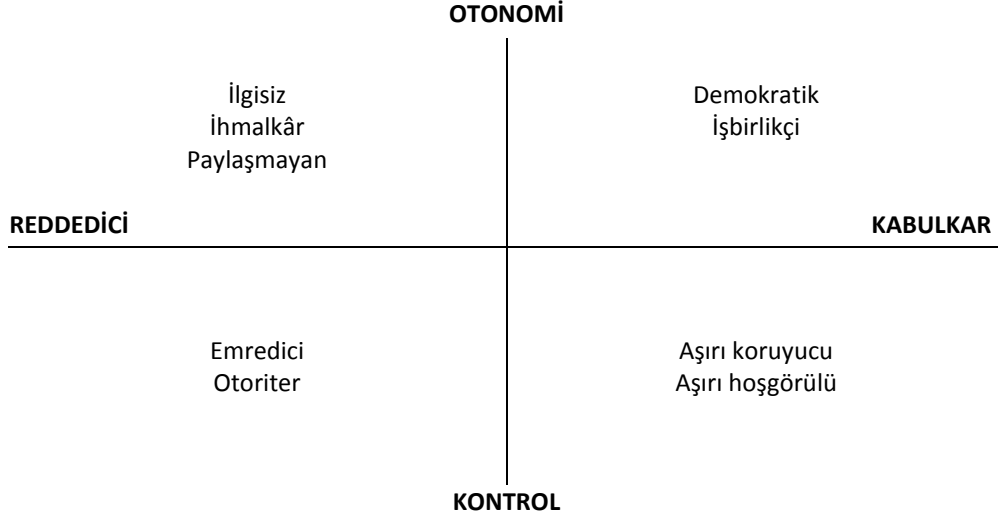
Saldırganlık bir hedefe yönelik olarak gerçekleştirilen, sonucunda hasar, yaralanma ya da ölüme neden olan şiddet içeren, bireylerin ve toplumun güvenliğini tehdit eden eylemler olarak tanımlanabilir (Yıldız, 2004: 131-149). Yıldız'ın alıntılıdığına göre saldırganlığın türleri aşağıdaki gibidir:

- Dolaylı – dolaysız saldırganlık
- Aktif – pasif saldırganlık
- Sözel – fiziksel saldırı
- Planlı – plansız saldırı
- Bireyin kendine ya da başkasına yönelttiği saldırganlık.

Yıldız, makalesinde ebeveyn tutumlarının çocuğun yetişkin yaşamı üzerinde etkili olduğu yönünde saptamalarda bulunmaktadır. Bu doğrultuda ebeveynin otonomi ve kontrol duygusu ile çocuğunu kabul ya da reddedişine göre sergileyeceği tutumları gösteren Şekil 1 hazırlanmıştır.

Şekilde yatay eksen ebeveynin çocuğunu kabul ya da reddedişine yönelik tutumu verilmiştir. Dikey eksen ise ebeveynin otonomi ve kontrol duygusu yer almaktadır. Buna dayandırılarak hazırlanan ikinci şekilde ise ebeveynin tutumlarına göre yetiştirilen çocukların yetişkin yaşamlarında ortaya çıkabilecek özellikleri verilmiştir.

Şekil 12: Ebeveynin Sergileyeceği Tutumları*

Şekil 13: Çocuğun Yetişkin Yaşamında Ortaya Çıkabilecek Özellikler**

Şekillerle ifade edilmeye çalışılan, ebeveyn tutumu ile yetişkinlikteki davranışlar arasında ilişki kurulduğunda, ebeveyn tutumunun ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Saldırgan davranışlar yalnızca ailede öğrenilmemektedir. Eren'e göre, saldırgan davranışlar kendi deneyimlerimizle ya da çevrenin gözlemlenmesiyle öğrenilmektedir. İnsan ailede, altkültürde ve medyada saldırganlık modelleriyle karşılaşmakta ve saldırgan davranışla karşılık verme eğilimi, engellenme, acı, hakaret gibi nefret ettirici davranışlarla ortaya çıkmaktadır.

Çocukluktan ergenliğe geçişte, fiziki şiddet içeren davranışlar, hırsızlık, vandalizm ve alkol-madde kullanımının nasıl bir seyir izlediğine ilişkin; 10-15 yaş arasında, beyaz ırka mensup, farklı bölge ve okullardan 360 kız ve erkek çocuk üzerinde yapılan araştırmada şu bulgulara ulaşılmıştır: Vandalizm hariç diğer üç anti sosyal hareketin gelişimi 10 yaşından 15 yaşına değin sürmüştür, ancak Vandalizm gelişimi

*YILDIZ, A. S. (2004): EBEVEYN TUTUMLARI VE SALDIRGANLIK. Polis Bilimleri Dergisi 6(3-4), s. 146'dan düzenlenmiştir.

**YILDIZ, A. S. (2004): EBEVEYN TUTUMLARI VE SALDIRGANLIK. Polis Bilimleri Dergisi 6(3-4), s. 146'dan düzenlenmiştir.

14 yaşına kadar olmuştur. Ergenliğe ulaşıldığında fiziksel şiddet azalmıştır (van Lier vd. 2009: 481-492). Bu tarz anti sosyal davranışların aile ve çevre ile olan ilişkisi derinlemesine irdelenmelidir.

Nefret ettirici davranışlar insanı duygusal olarak uyarmakla beraber, saldırgan davranış gösterme ya da göstermeme beklenen sonuçlara bağlıdır. İnsanın saldırgan davranış göstermesi üç unsur bir araya geldiğinde ortaya çıkar. Bunlar; (1) duyguların kabarması, (2) saldırgan davranış göstermekle birlikte kişinin kendini güvende hissetmesi, (3) saldırgan davranışın ödüllendirici olmasıdır (Yüksel, 2006: 313).

1.2. Saldırganlığa İlişkin Veriler

Aşağıdaki tabloda Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) 2009 yılında yapılan tutuklamalar içinde kasıtlı saldırı suçu ile yapılan tutuklamaların ırklar itibariyle dökümü bulunmaktadır.

Tablo 2: ABD'de 2009 Yılında Saldırganlık (Tahmini nüfus: 166.296.396)*

2009	Toplam	Beyaz Irk	Siyah Irk	Amerikan	Asyalı	Toplam	Beyaz Irk	Siyah Irk	Amerikan	Asyalı
				Yerlisi veya Alaska Yerlisi	veya Pasifik Adalı				Yerlisi veya Alaska Yerlisi	veya Pasifik Adalı
Tüm Suçlara Oranı	%3,12	%2,84	%3,72	%2,83	%3,32					
Kasıtlı Saldırı	251.463	152.885	92.008	3.201	3.369	100,00	60,80	36,60	1,30	1,30
TOPLAM	8.069.588	5.382.464	2.472.370	113.265	101.489	100,00	66,70	30,60	1,40	1,30
Tüm Suçlara Oranı	%2,49	%2,08	%3,35	%1,93	%1,94					
Kasıtlı Saldırı	30.917	16.835	13.401	293	388	100,00	54,50	43,30	0,90	1,30
TOPLAM 18-	1.243.191	807.748	400.250	15.146	20.047	100,00	65,00	32,20	1,20	1,60
Tüm Suçlara Oranı	%3,23	%2,97	%3,79	%2,96	%3,66					
Kasıtlı Saldırı	220.546	136.050	78.607	2.908	2.981	100,00	61,70	35,60	1,30	1,40
TOPLAM 18+	6.826.397	4.574.716	2.072.120	98.119	81.442	100,00	67,00	30,40	1,40	1,20

Tabloya göre 2009 yılında ABD'de toplam 8.069.588 tutuklama gerçekleşmiştir. On sekiz yaş altındakilerin bu tutuklamalar içindeki payı %15,41'dir. On sekiz yaş ve üzerindeki kişilerin tutuklanması toplam içinde %84,59 gibi önemli bir yere sahiptir. Saldırı suçuna yakından bakıldığında 18 yaş altına olup bu suçu işleyenlerin oranı %12,29'a düşmekte ve 18 yaş ve üzerindeki oranı %87,71'e çıkmaktadır.

Detaylı bir analiz yapılmamış olmakla beraber ırkların; işlenen tüm suçlar arasında bu suçu işleme oranları birbirine oldukça yakındır. Beyaz ırk, siyah ırk, Amerikan yerlisi veya Alaska yerlisi, Asyalı ve Pasifik Adalı kişiler arasında saldırganlık suçu %2,84 ile %3,72 arasında değişmektedir. Ancak toplam içinde her ırkın aldığı pay ciddi bir farklılık göstermektedir. Örneğin işlenen toplam 251.463 adet kasıtlı saldırı suçunun 152.885'i beyaz ırk tarafından, 92.008'i ise siyah ırk tarafından işlenmiştir. Oranlar sırasıyla olarak %60,80 ve %36,60'tır.

Aşağıdaki tabloda ise saldırganlık suçunun ABD'de yıllar itibariyle değişimi görülmektedir. Tüm veriler FBI'nın Birleşik Devletlerde Suç Adli veri tabanından ve ulusal basın bildirilerinden alınmıştır.

*Tablodaki veriler FBI (Federal Bureau of Investigation, Crime in the United States)'dan alınan verilere dayandırılarak hazırlanmıştır.

Tablo 3: Yıllar İtibariyle ABD'de Saldırganlık*

	2009	2008	2007	2006	2005
Tüm Suçlara Oranı	%3,12	%0,79	%3,09	%3,08	%3,25
Kasıtlı Saldırı	251.463	251.663	250.587	247.200	248.483
TOPLAM	8.069.588	8.139.474	8.134.299	7.894.606	7.652.725
Tüm Suçlara Oranı	%2,49	%2,55	%2,55	%2,65	%2,78
Kasıtlı Saldırı	30.917	34.153	34.785	35.446	35.727
TOPLAM 18-	1.243.191	1.339.716	1.362.556	1.337.365	1.287.063
Tüm Suçlara Oranı	%3,23	%3,20	%3,19	%3,23	%3,34
Kasıtlı Saldırı	220.546	217.510	215.802	211.754	212.756
TOPLAM 18+	6.826.397	6.799.758	6.771.743	6.557.241	6.365.662

Otuza yakın suçun ele alındığı ve istatistikî verilerin verildiği raporlara göre, tüm suçlardan yapılan tutuklamalar 2005 yılından 2006 yılına varıldığında %3,16 artmış, bir sonraki yıl da %3,04 artmıştır. Ancak 2007 yılından 2008'e gelinirken artış oranı %0,06'ya düşmüş, son yılki değişim ise negatif yönde gelişmiş ve saldırganlık suçunda yaş grupları ve ırk gözetilmeksizin %0,86 düşmüştür. Tablodaki belki de en çarpıcı unsur 18 yaş altı grubu için bu oranların 2006'dan beri sırasıyla %3,91, %1,88, -%1,68 ve -%7,20 olmasıdır.

Saldırganlık suçunda ise aynı dönemde yaşanan değişim sırasıyla %0,52'lik bir düşüş, bunu takiben %1,37'lik bir artış, sonraki yıl ise artışın düşmesi ve %0,43 olarak gerçekleşmesi ile 2009'a gelindiğinde %0,08'lik bir düşüş yaşanması şeklinde olmuştur. 18 yaş ve üzeri grupta ise ilk yıl dışında, az da olsa sürekli artış yaşanmıştır.

1.3. Vandalizmin Tanımı

Fransızcadan dilimize geçmiş olan Vandalizm, Vandal olma yanlısı anlamında kullanılmaktadır. Miladın başlangıç yıllarında yaşayan ve Roma İmparatorluğu ile yaptığı savaşlarda acımasızlığı ile ün salan bir Doğu Germen halkı Vandal olarak anılmaktadır. Buna dayanarak eski kültür ve sanat anıtlarını yakıp yıkan, bunların değerini bilmeyen kimse veya topluluklara Vandal denile gelmiştir (TDK, 2010).

Vandalizm Tahripçilik olarak da tanımlanmaktadır. Günümüzde Vandalizm, kamu mallarına yönelik saldırganlık ya da bireyin hiç tanımadığı başka kişilerin mallarını hedef alan saldırganca davranışlarda bulunma eğilimi olarak tanımlanabilir. Vandal / Tahripçi bu davranışı kasıtlı olarak yapar; yaptığı davranışlarla kamu mallarına ya da tanımadığı kişilerin mallarına zarar verdiğinin farkındadır (ÖZEN vd., 2004, 144 - 149).

Bir saldırganlık türü olarak tahripçilik değişik görünümde ortaya çıkabilir (Yıldız, 2004: 131-149);

- Açgözlü tahripçilik
- Taktik / İdeolojik tahripçilik
- Oyunsu tahripçilik
- Kinci tahripçilik
- Kötü niyetli tahripçilik

Vandalizm 60'lı yıllardan buyana ABD, İngiltere, İsveç gibi gelişmiş ülkelerde olmak üzere, araştırmacıların ilgisini çeken, oldukça önemli sosyal, psikolojik, ekonomik ve hukuki boyutları olan bir sorundur. Türkiye'de de kamu mallarına zarar verilmesi, park ve bahçelerin tahrip edilmesi, heykel ve

*Tablodaki veriler FBI (Federal Bureau of Investigation, Crime in the United States)'dan alınan verilere dayandırılarak hazırlanmıştır.

sanat eserlerine zarar verilmesi, duvarlara yazılar yazılması gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkan Vandalizm araştırma konusu olmaya başlamıştır.

1.4. Vandalizme İlişkin Veriler

Aşağıdaki tabloda Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) 2009 yılında yapılan tutuklamalar içinde Vandalizm suçu ile yapılan tutuklamaların ırklar itibariyle dökümü bulunmaktadır.

Tablo 4: ABD’de 2009 Yılında Vandalizm (Tahmini Nüfus: 166.296.396)*

2009	Toplam	Beyaz İrk	Siyah İrk	Amerikan	Asyalı veya	Toplam	Beyaz İrk	Siyah İrk	Amerikan	Asyalı
				Yerlisi veya Alaska Yerlisi	Pasifik Adalı				Yerlisi veya Alaska Yerlisi	veya Pasifik Adalı
Tüm Suçlara Oranı	%2,07	%2,25	%1,66	%2,28	%1,98					
Vandalizm	166.968	121.327	41.046	2.585	2.010	100,00	72,70	24,60	1,50	1,20
TOPLAM	8.069.588	5.382.464	2.472.370	113.265	101.489	100,00	66,70	30,60	1,40	1,30
Tüm Suçlara Oranı	%4,65	%5,59	%2,83	%4,23	%3,66					
Vandalizm	57.859	45.167	11.318	641	733	100,00	78,10	19,60	1,10	1,30
TOPLAM 18-	1.243.191	807.748	400.250	15.146	20.047	100,00	65,00	32,20	1,20	1,60
Tüm Suçlara Oranı	%1,60	%1,66	%1,43	%1,98	%1,57					
Vandalizm	109.109	76.160	29.728	1.944	1.277	100,00	69,80	27,20	1,80	1,20
TOPLAM 18+	6.826.397	4.574.716	2.072.120	98.119	81.442	100,00	67,00	30,40	1,40	1,20

Tabloya göre 2009 yılında ABD’de toplam 8.069.588 tutuklama gerçekleşmiştir. On sekiz yaş altındakilerin bu tutuklamalar içindeki payı %15,41’dir. On sekiz yaş ve üzerindeki kişilerin tutuklanması toplam içinde %84,59 gibi önemli bir yere sahiptir. Vandalizm suçuna yakından bakıldığında 18 yaş altında olup bu suçu işleyenlerin oranı %34,65’e fırlamakta ve 18 yaş ve üzerindeki oranı %65,35 olmaktadır.

Detaylı bir analiz yapılmamış olmakla beraber ırkların; işlenen tüm suçlar arasında bu suçu işleme oranları birbirinden oldukça farklıdır. Beyaz ırk, siyah ırk, Amerikan yerlisi veya Alaska yerlisi, Asyalı ve Pasifik Adalı kişiler arasında saldırganlık suçu %1,66 ile %2,28 arasında değişmektedir. Toplam içinde her ırkın aldığı pay da ciddi bir farklılık göstermektedir. Örneğin işlenen toplam 166.968 adet Vandalizm suçunun 121,327’si beyaz ırk tarafından, 41.046’sı ise siyah ırk tarafından işlenmiştir. Oranlar sıralı olarak %72,70 ve %24,60’tır.

İşlenen tüm suçlar arasında bu suçu işleme oranları 18 yaş altı ve üzeri kişilerde de birbirinden oldukça farklıdır. Gençlerin ve çocukların Vandal davranışları, işledikleri diğer suçlar arasında %4,65’lik paya sahiptir. Hatta beyaz ırk söz konusu olduğunda bu oran %5,59’a çıkmaktadır. İlginç olan bir diğer nokta da siyah ırk arasında bu suçun toplam suçları içindeki payının gençler ve çocuklar için %2,83’e düşmesidir.

Aşağıdaki tabloda Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) 2009 yılında yapılan tutuklamalar içinde Vandalizm suçu ile yapılan tutuklamaların ırklar itibariyle dökümü bulunmaktadır.

*Tablodaki veriler FBI (Federal Bureau of Investigation, Crime in the United States)’dan alınan verilere dayandırılarak hazırlanmıştır.

Tablo 5: Yıllar itibariyle ABD'de Vandalizm *

	2009		2008		2007		2006		2005
Tüm Suçlara Oranı	%2,07	-%3,57	%2,15	-%1,32	%2,17	-%1,81	%2,21	%6,42	%2,08
Vandalizm	166.968	-%4,40	174.644	-%1,26	176.865	%1,17	174.816	%9,78	159.235
TOPLAM	8.069.588	-%0,86	8.139.474	%0,06	8.134.299	%3,04	7.894.606	%3,16	7.652.725
Tüm Suçlara Oranı	%4,65	-%8,01	%5,06	-%1,07	%5,11	-%2,36	%5,24	%10,18	%4,75
Vandalizm	57.859	-%14,64	67.779	-%2,73	69.680	-%0,53	70.048	%14,49	61.184
TOPLAM 18-	1.243.191	-%7,20	1.339.716	-%1,68	1.362.556	%1,88	1.337.365	%3,91	1.287.063
Tüm Suçlara Oranı	%1,60	%1,70	%1,57	-%0,71	%1,58	-%0,93	%1,60	%3,73	%1,54
Vandalizm	109.109	%2,10	106.865	-%0,30	107.185	%2,31	104.768	%6,85	98.051
TOPLAM 18+	6.826.397	%0,39	6.799.758	%0,41	6.771.743	%3,27	6.557.241	%3,01	6.365.662

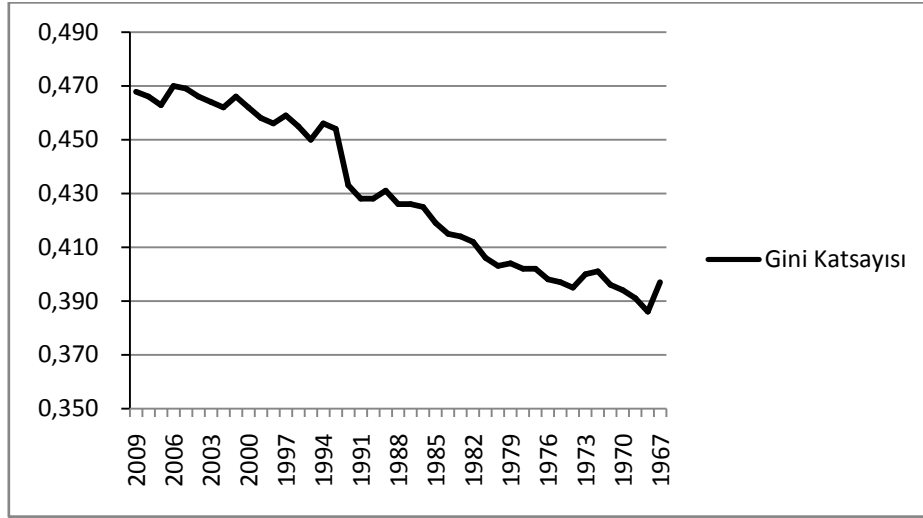
Tabloya göre on sekiz yaş ve üzeri grupta Vandalizm suçunun tüm suçlardan tutuklamalar içinde aldığı yer %1,54 - %1,60 arasında gezinmektedir. Gençler ve çocuklar açısından bu oran %4,65 ile %5,24 arasındadır. 2005 yılından 2006'ya geldiğinde Vandalizmin gençler arasındaki artış oranı %14,49 gibi önemli bir değere ulaşmıştır. Ancak takip eden yılda değişim eksi %0,53, sonraki yıl da eksi %2,73 olmuştur. 2009 yılına geldiğinde ise bu oran eksi %14,64 olarak gerçekleşmiştir.

Her ne kadar Vandalizmin yarattığı yıkımın maddi boyutu hakkında ayrıca verilmiş somut veri yoksa da, toplamda kundaklama hariç mülke yönelik suçların mağdurlarına maliyeti 2005 yılında 16,5 milyar dolar olmuştur. 2006 ve 2007'de bu rakam 17,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılına geldiğinde zararın 17,2 milyar dolara düştüğü, bir sonraki yılda ise 15,2 milyar dolara gerilemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri gibi zengin bir ülkede Vandalizm ya da saldırganlık benzeri suçların sayısı çelişki gibi görünmektedir. Ancak gelir dağılımındaki eşitsizlik açısından bakıldığında ABD pek de iyi bir konumda bulunmamaktadır. Gelir dağılımındaki eşitlik durumunu ifade eden değerlerden biri de Gini katsayısıdır. Değer sıfıra yaklaştıkça bölgede gelir dağılımında eşitlik olduğu, değer bire yaklaştığında ise gelir dağılımında eşitsizlik olduğu akla gelmektedir. Avrupa Birliği üyelerinin 2008 yılı ortalaması 0,306'dır. En düşük değere sahip olan ülke 0,234 ile Slovenya, en yüksek değere sahip olan ülke ise 0,377 ile Letonya'dır (Eurostat). Türkiye İstatistik Kurumunun yayınlarına göre Türkiye'nin 2005 yılına ait Gini katsayısı 0,38'dir. ABD'de gelir dağılımındaki adaletsizliğin Avrupa ülkelerinden oldukça kötü durumda olduğu bilinmektedir. Aşağıdaki grafikte ABD'nin 1967 yılından, 2009 yılına kadar olan dönemi kapsayan Gini değerleri bulunmaktadır.

*Tablodaki veriler FBI (Federal Bureau of Investigation, Crime in the United States)'dan alınan verilere dayandırılarak hazırlanmıştır.

Grafik 1: ABD için Gini Katsayısı (1967 - 2009)*

Grafikten anlaşılacağı üzere ABD’de ulaşılan en olumlu Gini değeri 1968 yılında ulaşılan 0,386’lık değerdir ve takip eden yıllarda birkaç istisna dışında değer sürekli olumsuzlaşarak 2009 yılında 0,468’e ulaşmıştır. Çalışmada Gini katsayısı gibi tartışmalı bir değer üzerinde durulmuş olmasının temel nedeni, suç işleme oranı ile fakirlik arasında bir bağın varlığına inanılması, fakirliğin ötesinde de gelir dağılımındaki eşitsizliğin yattığının düşünülmesi olmasıdır.

Engelleme ve hayal kırıklığına tepki olarak ortaya çıkan saldırganlık bu noktada irdelenebilir. Engelleme genellikle yoksunlukla ilişkili değildir; ancak kentleşme ve okur-yazarlık arttıkça, insanlar materyalist gelişmelerin daha çok farkına varmaya başlarlar. Refahın tabana yayılması yavaş olduğundan, insanların refah istekleri her zaman karşılanamaz. Yoksunluk azalsa bile yerini politik istekler alabilir. Burada önemli olan gerçekler değil, beklentilerdir. Beklentilerle gerçekler arasındaki makas açıldıkça, hüsrana ortaya çıkar. Uyum düzeyi ve göreceli yoksunluk kavramları bu noktada devreye girer. Günlük yaşamda insanlar refah, statü, başarı artışı yakaladıklarında, kendilerini değerlendirdikleri standartları da yükseltirler. Başarılarını karşılaştırmak için yukarıya bakarlar. Yukarı doğru karşılaştırma göreceli yoksunluk duygusu yaratır. Beklentiler başarılarından yüksek olduğunda, birey kendini engellenmiş hisseder ve hüsrana uğrar. Engellenmeyi de genelde saldırganlık davranışı izler. Sosyal protestolar, genelde bireysel yoksunluk duygusundan ziyade, bir grubun yoksunluk duymasıyla ortaya çıkar (Yüksel, 2006: 310-311).

Bu konuda yapılmış araştırmalar ve yazılmış makaleler mevcuttur. Bunlardan biri Tashman ve Marano’nun makalesidir. Ticaret Yoluyla Barış anlamına gelen *Peace Through Commerce* alanının inceleme konusunun fakirlik ve iş dünyası arasındaki ilişki olduğunun vurgulandığı makalede, fakirliğin kritik bir sorun olduğu hallerde, işletmelerin ekonomik gelişmeyi yaratarak, sürdürülebilir barışa katkıda bulunabileceği vurgulanmıştır. Paradoksal biçimde küreselleşmenin, fakirliğin yaygınlaşması ve şiddet içeren anlaşmazlıklar üzerinde, hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Uluslararası ticaret ve doğrudan yabancı yatırımlar, daha önce değerli piyasalardan uzak kalmış olan ülke ekonomilerinde milyonlarca insanı fakirlikten kurtararak makroekonomik etkinliği sağlamıştır. Bunun yanı sıra küresel ekonomik bütünleşme, ulusların ekonomik ve sosyal davranışları yönetme gücünü yıpratmış, egemenlik sınırlarını haritalarda yer alan siyasi sınırlara indirgemıştır. Anılan güç kaybı, ekonomisi ve kamu kurumları zayıf olan gelişmekte olan ülkelerin, vatandaşlarına sağladığı altyapı, sağlık, eğitim ve güvenlik hizmetleri imkânlarının azalmasına yol açmıştır.

*Grafik FBI United States Census Bureau’dan alınan verilere dayandırılarak hazırlanmıştır.

Soğuk savaşın ortadan kalkması, güç dengelerini değiştirmiş, ülkelere dışarıdan gelen bazı destekler ortadan kalkmıştır. Bu ve benzeri nedenlerden ötürü iç huzurun bozulduğu, çatışmaların ve isyanların başladığı, bunun sonucunda yabancı yatırımların ülkeyi terk ettiği görülmüştür. Siyasi girişimcilerin hükümetlerin gücünü sınıadıkları isyanlar tertiplenmiştir. Böylelikle sosyal adaleti sağlama hedefi olan programlar da baltalanmıştır. Yatırımların ülkeyi terk etmesini takiben, enformel ve yasadışı ekonomiler yaratılarak isyanlar v.b. finanse edilmeye devam edilmiştir. Ülkenin doğal kaynaklarına el konulması ve uyuşturucu ticareti buna örnek olabilir. Zamanla gölge ekonomiler ya da çatışma-temelli ekonomiler baskın hale gelir. Hükümetin işlevini yitirdiği böyle bir ortamda iş yapan işletmeler, barışı sağlayacak adımlar atarak, politik istikrarı oturtmaya katkıda bulunurlar (Tashman, Marano, 2010: 495-510).

Küreselleşmenin mikro boyutu ise, işletmelerin çapraz kültürlerden, şirket uygulamaları normları üzerinde her zaman anlaşmaya varamayabilecekleri paydaşlarla ilişkiler geliştirmeleridir. İlişki iki taraf için de pozitif servet yarattığında, şirket yöneticileri yerel normlara adapte olabilecekleri ya da karşılıklı kabul görececek uygulamaları tartışabilecekleri bir zamana kavuşurlar. Ancak bazı paydaşlar ekonomi odaklı olmayabilir ya da gönülsüz olabilirler ve şirket paydaşlara pozitif kazanımlar sağlasa bile, olumsuz dışsallıklardan etkilenebilirler. Böyle durumlarda, kültürel mesafe paydaşlarla, şirket arasında yanlış anlamalara ve anlaşmazlıklara yol açabilir. Böyle zayıf kurumsal çevrelerde sesini duyuramadığına ve hakkını savunamadığına inanan taraflar, yaşamlarını sürdürmek için başka çarelerinin kalmadığını düşünüp, doğrudan işletmeye ya da vatandaşlarına yönelik şiddete başvurabilir.

Yıllar boyu Ogoni isyancılarının, Nijer Nehri deltasında bulunan Nijerya Shell'e ait petrol tesislerine yönelik çapulculuk/yağmacılık, Vandalizm ve tesislerin ele geçirilmesi; çevrenin yozlaşmasına, aşırı nüfusa, petrol gelirinden pay alınamamasına, kamu mallarının ve sosyal programların Nijerya hükümeti tarafından sağlanamaması ve hükümetin yolsuzluklarına karşı, doğrudan tepkidir. Bu nedenle, bireysel olarak işletmeler de olumsuz dışsallıkları engelleyebilmek, isteksiz ekonomi dışı paydaşları yumuşatmak adına stratejiler geliştirmek için geçerli nedenlere sahiptir.

Böylelikle fakirliğin, küreselleşme ile şiddet ya da şiddetli anlaşmazlık arasında bağ kurmada kritik bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Makro sosyoekonomik seviyede, fakirlik, politik girişimciler için zayıf siyasi rejimlere karşı isyanlarda kullanılacak bir araçtır. Mikro sosyoekonomik seviyede, fakirlik sosyal patlamanın hem nedeni, hem de sonucudur. İşletmelerin temel rolünün ekonomik gelişme yaratma yoluyla bütünde sosyal refahı artırmak olduğu göz önünde bulundurulursa, Ticaret Yoluyla Barış, yani işletmelerin ekonomik gelişmeyi benimseyerek, sürdürülebilir barışa katkıda bulunabilecekleri görüşünün alanına girilmiş olunur (Tashman, Marano, 2010: 495-510).

Ticaret Yoluyla Barış hareketine adı bu şekilde konulmadan de verilebilecek örnek, Anderson ve arkadaşlarının çalışmasından çıkarılabilir. Uluslararası şirketlerin özellikle geri kalmış bölgelerde, çatışma bölgelerinde, kentlerin kenar mahallelerinde ya da derin kırsal alanlarda başarılı olmasının tek yolunun, şirketin bölgede yaşayanlardan biri olduğu gerçeğinin bölge insanına kanıtlanmasının başarılarının ardında yatan neden olduğu makaleden anlaşılmaktadır. Örnekler genellikle telekomünikasyon şirketleridir. Örnek firmalardan Celtel Nijerya, köylerin önde gelen kişileri ve din adamlarıyla işbirliği yapılarak toplumun iyileştirilmesi yolunu benimsemiştir. Irak'ta çalışan Zain, ulusal futbol takımının ve olimpiyat komitesinin sponsorluğu dâhil, yerel spor faaliyetlerini destekleyerek kendini benimsetmiştir. Hindistan'da faaliyet gösteren Vodafone Essar, sosyal gruplarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak, kenar mahallelerde sağlık, spor faaliyetleri ve kültürel olaylara sponsor olmuştur. Özetle toplumun desteğini kazanmanın iki yolu vardır; yerel girişimciliğin desteklenmesi ve yerel bireylerin, kendi topluluklarını uzun vadede inşa edecek olan birer girişimci olarak geliştirilmeleri ve toplumlarda kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinde yer almak (Anderson vd. 2010. 6-28).

1.5. Çalışanların Saldırgan veya Vandal Tutumları

İşyerinde Bürolarda ve İmalat Yerlerinde Vandalizm

Erişilmek istenen bir amacın veya bir arzunun gerçekleştirilmesinden doğan ruhsal durumlar, beşeri anlaşmazlıklara ve bunun sonucunda işyerinde çalışma ahengini bozan çatışmalara neden olur. Her ne nedenle olursa olsun psikolojik tatminsizliğe uğrayan kimse, bununla ilgili bir davranışsal bozukluk içine girer ve bu hareketini herkese karşı gösterir (Eren, 1998: 186).

Eren, ortaya çıkan engel ya da müdahalelerin tatminsizlik ruh halini doğurmasında, bireyin sabır ve tahammülü ile geçmişte bu tip olayların varlığının ve müdahalenin şiddet ve devamlılığının etken olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın konusu olan saldırgan davranışlar da psikolojik bozukluğun doğurduğu başlıca davranışsal bozukluklardan biridir. Birey önünü tıkayan engelleri zor kullanarak ortadan kaldıracak engeller olarak görmektedir ve bu yolda maddi zor kullanma yoluna sapar. Bazı hallerde bu türlü zor ve şiddet hareketleri bireyin önünü tıkayan nesnenin kendisine yapıldığı gibi, olaylarla hiç ilişkisi bulunmayan nesnelere de yöneldiği görülür (1998: 186).

Yönetimin tutumundan devamı şikayet edilmesi, alet, makine ve malzemenin tahribi, iş arkadaşlarıyla geçimsizlik, işe devamsızlık ve mücadelecilik sendikalara üye olma gibi davranışlar, personelde en çok görülen saldırganlık olaylarıdır. İşverenlerin ve yönetimin bu tür tatminsizlikler sonucunda göstereceği tepki ise, disiplinin sıkılaştırılması, cezaların uygulanması, sendikalara ve çalışma kanun ve yönetmeliklerine hücum şeklinde kendisini gösterir (Eren, 1998: 187).

Saldırganlık konusu literatürde davranış sapması (deviant behavior), örgütsel yanlış tutum (organizational misbehavior) ve anti-sosyal davranış (antisocial behavior) benzeri çok çeşitli terimler kullanılmaktadır. O'leary-Kelly ve Robinson makalelerinde "antisocial behavior" anti-sosyal davranış terimini tercih etmişlerdir. Anılan akademisyenler tarafından, 20 örgütte bulunan 35 gruba dâhil olan 187 işgören üzerinde, bireyin işteki anti-sosyal davranışlarının, iş arkadaşlarının anti-sosyal davranışları tarafından şekillendirilmesi üzerine bir çapraz-seviye alan çalışması yapılmıştır. İş arkadaşlarının anti-sosyal davranışları ile bireyin anti-sosyal davranışlarının seviyesi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bir dizi etkenin de bu ilişkiyi hafifletmesi de bulgular arasındadır. Son olarak da; bireyin iş arkadaşlarının anti-sosyal davranışlarına daha az katılmasının, iş arkadaşlarından memnun olmama seviyesini artırdığı tespit edilmiştir.

Çalışmada bireyin anti-sosyal davranışının grup bağlantısından etkilendiği ortaya çıkmıştır. Sosyal grubun yarattığı bu etki Sirayet Etkisi (Contagion effect) olarak adlandırılmış ve yöneticilere anti-sosyal davranan bu grupları görmezden gelmenin ya da onları izole etmenin, onları iyi davranmaya teşvik edeceği sanısına düşmemeleri tavsiye edilmiştir. Örgütünün şahsi hedeflerini bloke ettiği algısına sahip işgörenlerin saldırgan tutuma girebildikleri de aynı çalışmada tespit edilmiştir (O'leary-Kelly ve Robinson, 1998: 658 – 672).

Her ne kadar işgörenlerin sabotajına ve sapsmalara ilişkin araştırmaların çoğunluğu imalat sektörüne yönelikse de, çalışmalar hizmet kuruluşlarında da işgörenlerin kasıtlı köyü davranışlarına ilişkin kanıtlar ortaya koymuştur. Harris ve Ogbonna çalışmalarında hizmet sabotajının dinamiklerini, buna yol açan önceki olayları ve bu tarz davranışların yol açtığı sonuçları ele almışlar ve 12 adet hipotezin test edildiği bir çalışma yaparak bir model geliştirmişlerdir. Böylece, müşteriyle direkt temasta olan personelin kasıtlı sabotajının ardında yatan etmenleri ortaya çıkarmışlardır. Araştırmaya dayalı yaklaşımlarıyla yazarlar, 1000 kişilik bir örneklem içinden 259 kişiden veri toplamışlardır.

Bulgular, öncül olaylara ilişkin hipotezleri büyük oranda desteklemiş ve bir dizi kişilik özelliklerinin, yönetimin kontrol çabalarının, algılanan emek piyasası şartlarının hizmet sabotajıyla ilişkisini ortaya koymuştur. Ayrıca analizler, hizmet sabotajına ilişkin davranışların kişisel ve grup ödülleriyle, müşteriler üzerinde bıraktığı etkiyle ve diğer performans ölçümleriyle ilişkili olduğunu önermektedir (Harris ve Ogbonna, 2006: 543-558).

Hizmet sabotajına yol açan nedenler için oluşturulan hipotezler sırasıyla aşağıda verilmiştir. Bunlardan yalnızca altıncı hipotez doğrulanmamış, kalan hepsi doğrulanmıştır;

Hipotez 1: Hizmet personelinin risk alma eğilimi arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı artar.

Hipotez 2: İş arkadaşlarının sosyal onaylamalarına duyulan ihtiyaç arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı artar.

Hipotez 3: Hizmet personelin şu anki firmada kalma ve kariyer yapma arzusu arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı düşer.

Hipotez 4: Hizmet personelin servis esnasında gözlendiği algısı arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı düşer.

Hipotez 5: Hizmet personelin ön saflardaki personel üzerinde var olan kültürel kontrol algısı arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı düşer.

Hipotez 6: Ön saflardaki hizmet personelinin müşterilerle ilişkisi arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı artar.

Hipotez 7: Hizmet personelinin emek piyasasının canlı olduğu yönünde algısı arttıkça, hizmet sabotajının olma olasılığı artar.

Hizmet sabotajının sonuçlarına ilişkin oluşturulan ve hepsi de doğrulanmış hipotezler sırasıyla aşağıda verilmiştir;

Hipotez 8: Hizmet sabotajının boyutu arttıkça, ön saflarda çalışan personel kendini daha çok beğenir hale gelmektedir.

Hipotez 9: Hizmet sabotajının boyutu arttıkça, ön saflarda çalışan personelin algılanan takım ruhu artmaktadır.

Hipotez 10: Hizmet sabotajının boyutu arttıkça, ön saflarda çalışan personelin kendini müşterilere yakın hissetme algısı azalmaktadır.

Hipotez 11: Hizmet sabotajının boyutu arttıkça, algılanan işlevsel kalite düşmektedir.

Hipotez 12: Hizmet sabotajının boyutu arttıkça, işletmenin algılanan finansal performansı düşmektedir.

Çalışmanın ortaya çıkardığı sonuç şudur; insan kaynakları yöneticileri işe almada seçici davranarak, örgüt kültürünü vurgulayarak, psikolojik profil çıkararak, gizli ya da açık her türlü izleme tekniğini kullanarak ve bir dizi bürokratik kontrol mekanizmalarıyla ön saflarda çalışanları yönlendirebilirler. Ayrıca personelin kendini tanımlama ihtiyacını giderebilmek için de personeli güçlendirme, işi cazip hale getirme, grup temelli sosyalleştirme ve ödül sistemleri, rotasyon, kişisel gelişim ve kendini iyileştirme benzeri yöntemleri kullanmalıdırlar (Harris ve Ogbonna, 2006: 543-558).

Satış personelinin ailesi ile işi arasındaki dengesinin bozulması, bunun sonucunda iş tatmini azalan satış elemanının şirket normlarına aykırı davranmaya başlamasını araştırma konusu yapan bir makale de Darrat ve arkadaşlarınıninkidir. Satış personeli bir firmanın gelir yaratıcı faaliyetlerini belirlemede merkezi bir role sahiptir ve satış personelinin performansı işletmenin başarısı üzerinde direkt ve önemli etkiye sahiptir. Satış personeli firmanın sınırlarını geliştiren, bu esnada işletmede beraber çalıştığı ve müşteri kuruluşlarda çalışanlarla karşılıklı etkileşim içinde olan kişidir.

Örgütsel sapmalar, şirkete karşı yöneltilen normlara aykırı hareketleri içerir. Bunlar Vandalizm, hırsızlık ve sabotaj olabilir. Firmada kendilerine eşit davranılmadığını düşünen işgörenlerin karşılık vermek amacıyla giriştikleri hareketleri inceleyen çok sayıda araştırma vardır. Diğer yandan kişilerarası sapmalar, verimlerini düşürmeye yönelik olarak iş arkadaşlarını hedef alan hareketleri içerir. Satış bölgesine tecavüz, uygun hallerde müşteriler hakkında bilgi değiş-tokuşunu reddetme ya da beraber çalıştığı kişileri incitmeye yönelik (küfür, dedikodu, etnik veya aşağılayıcı yorumlar) hareketler bu gruba girer.

Satış personeli müşterilerce şirketin temsilcisi olarak algılandığından, bu pozisyonda kullanılacak personelin seçimi çok kritiktir. Dürüst ve ahlaklı olmayan satışçılar, örgüt standartlarının yanlış

aksettirilmesine yol açabilir. Bu nedenle satış bölümü yöneticileri, elemanlarını yakından takip etmeli, onların aileleriyle olan sorunlarıyla da ilgilenmeli, iş stresinin satışçıları yoldan çıkarmasına izin vermemelidir (Darrat vd., 2010: 239-251).

1.6. Müşteriler Ve Vandalizm

Perakende Satış Noktalarında Vandalizm

Güvenli ve korumalı bir çevre yaratılması mağaza yönetimi ve dizaynı için ana faktörlerden biri haline gelmiştir. Müşteriler bir mağazada kendilerini güvende ve rahat hissetmedikleri sürece orada zamanlarını ve paralarını harcamama eğiliminde olacaktır. Emniyette olmama hissi, bir mağazanın cazibesini ve ününü azaltabilir. Bu nedenle her türlü mağaza tipi için müşterinin güvenlik algısı çok önemlidir. Perakendecilerin temel amacı, hem mağaza hem de mağazanın çevresinin müşteriye kendini güvende hissettirmesi olmalıdır. Amaç çok açık olmakla beraber, bunun nasıl sağlanacağı o kadar açık değildir.

Çevre Dizaynı Yoluyla Suç Önleme (ÇDYSÖ) Teorisi şehir tasarımcıları, planlamacıları ve şehir merkezi yöneticilerinin suçla ve suçun yarattığı korkuyla baş etmek için kullandıkları bir teoridir. ÇDYSÖ “uygun çevre tasarımı ve inşa edilmiş çevrenin etkin kullanımının, suça dair korkuyu ve suç vakalarını azaltacağı, böylelikle yaşam kalitesini artıracaktır” savını öne sürmektedir (Kajalo ve Lindblom, 2010: 300-305).

Suçun önlenmesi için geniş bir strateji yelpazesi sunan ÇDYSÖ çoklu disiplinli bir yaklaşımdır. Erişimin kontrolü, gözetim, bölgenin/alanın güçlendirilmesi ve tesisin korunması bu stratejilerden bazılarıdır. Bunlardan suçu azalttığı kanıtlanmış olan gözetim, hem formel hem de enformel olabilir. Enformel gözetim fiziksel unsurlarla ve insan faktörü yardımıyla, görünülebilirliğin maksimize edilmesi ve pozitif sosyal ilişkilerin güçlendirilmesiyle desteklenir. Enformel gözetimin uygulaması; alçak peyzaj düzenlemesi, sokak lambaları, yayaların kullanmalarını teşvik edecek biçimde sokak tasarımları, saklanılabilecek köşelerin kaldırılması, yüksek risk içeren hedeflerin herkes tarafından rahatça görülecek biçimde yerleştirilmesidir.

Ulusal Toplum Gelişimi ve Suç Önleme Enstitüsü mağazalar için bir dizi çevresel güvenlik önlemini şöyle sıralamıştır:

- 1) Tuvalet kapıları ana yaya bölgeleri tarafından görülebilir ve dışa çıkışlardan uzak olmalıdır.
- 2) Park alanları iyi aydınlatılmalıdır.
- 3) Yükleme bölgeleri çıkmaz sokak ya da kör nokta yaratmamalıdır.
- 4) Her seviyede garaj girişleri caddeden veya zemin kattan görülebilir olmalı ve saklanmayı imkânsızlaştıracak biçimde çok iyi aydınlatılmalıdır.

ÇDYSÖ'nin kullanımı sonucunda park alanlarında ve garajlarda güvenlik görevlisi bulundurma araçlara yönelik suçları azalttığı, güvenlikçilerin banka soygunlarını önlediği, kapalı devre televizyon sisteminin (KDTV) otobüslerde Vandalizmi azalttığı, metro istasyonlarına KDTV yerleştirmenin soygunları azalttığı ve park alanlarına KDTV yerleştirmenin araçlara ilişkin suçları azalttığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Kajalo ve Lindblom, 2010: 300-305).

Türkiye’de de mobil kamera sistemine geçilmesiyle beraber, sokaklarda ve kamuya açık alanlarda işlenen suçlarda azalma görüldüğü haberlere konu olmaktadır.

1.7. Rakiplerin Vandal Tutumları

İş dünyasının getirdiği olumsuz sonuçlardan biri de işletmenin paydaşlarından biri olan rakiplerin Vandal tutumlarıdır. Bunun gözle görünen kısmı, işletmenin mağazalarının sabote edilmesi, hakkaniyetli ticaretin engellenmeye çalışılması, tedarikçilerin tehdit edilmesi, müşteri ve tüketicilerin

çeşitli yöntemlerle yanıtılması ve çalışanlardan şirkete ilişkin mahrem bilgilerin aktarılmasının istenmesi olabilir.

Bazı durumlarda paylaşılan pazarda hâkimiyetini sürdürmek isteyen rakipler doğrudan doğruya işletmenin ürünlerini hedef almakta ve sabotaj yapmaktadır. Çalışmanın zaman kısıtı nedeniyle varsa bu alanda yapılmış araştırma ve çalışmalara yer verilememiştir.

ÖNERİLER

Hem saldırganlık hem de Vandalizmin yıllar itibariyle değişiminin 5 yıldan daha uzun süreleri kapsayacak biçimde incelenip, analiz edilmesi, hangi faktörlerle korelasyon gösterdiği akademik olarak incelenmelidir.

Örneğin dünyada yaşanan ve Amerika'nın baş sorumlusu olduğu, 2007 yazında başlayıp halen etkilerini sürdüren son global krizin ve bundan yola çıkarak ekonomik krizlerin, çalışmada ele alınan suçların işlenme oranlarının değişmesinde nasıl bir etkisi olduğu araştırılabilir.

Bunların ötesinde saldırganlığın nasıl azaltılabileceği üzerinde çalışılmalıdır. İnsanlarda ulaşılamaz beklentilerin yaratılmaması, bireyin çocukluktan itibaren işbirliğine dayalı ve saldırgan olmayan davranışlarının ödüllendirilmesi, caydırıcı cezalar dışında ceza uygulanmaması temel ilke olmalıdır. Bunun yanı sıra medyanın saldırganlık üzerinde yarattığı etkiler çok iyi analiz edilmelidir. Örf, adet ve geleneklerin içinden saldırganlık motifi taşıyanların ayıklanması çözüm yollarından biri olabilir. Empati eğitiminin de saldırganlığı azaltma yönünde kullanılmasına yoğunlaşılmalıdır.

SONUÇ

Çalışmada hem saldırganlığın hem de tahripçiliğin işletmeler ve dolayısı ile tüm ülke ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum bazı hallerde insanların tedirgin olmaları, önemli kayıplara uğramaları ve/veya psikolojik sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir.

Çalışma sistematik yaklaşım sonucunda saldırgan motiflerin çocukluk döneminden itibaren kontrol edilebileceği üzerinde durmaktadır. Önlenilecek bir davranışın, tüm ekonomik sonuçlarına katlanılması anlamsız görünmektedir. Çalışmada işletmelerin yaşadığı maddi kayıpların boyutuna değinilmeye çalışılmıştır. O halde konu ciddi bir yaklaşımla, işbirliği yoluyla ele alınmalıdır. Sivil Toplum Kuruluşları, devlet ve vatandaşın da katkısıyla, işletmelerin bu sorunun çözüm yollarını bulması ve uygulaması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Anderson, J., Markides, C., & Kupp, M. (2010). The Last Frontier: Market Creation in Conflict Zones, Deep Rural Areas, and Urban Slums. *California Management Review*, 52(4), 6-28. Retrieved from Business Source Complete database.

Darrat, M., Amyx, D., & Bennett, R. (2010). An Investigation into the Effects of Work--Family Conflict and Job Satisfaction on Salesperson Deviance. *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 30(3), 239-251. Retrieved from Business Source Complete database.

Eren, Erol (1998): **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, İstanbul, Beta Basım Yayın.

EUROSTAT, European Commission, Statistics, *Research Statistics*

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/download.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tessi190>, 09.10.2010

Federal Bureau of Investigation FBI, Crime in the United States, *Data*
http://www.fbi.gov/ucr/cius2009/data/table_49.html, 29.09.2010.

- Federal Bureau of Investigation FBI, Crime in the United States, *Press Releases*
[http://www.fbi.gov/news/pressrel/press-releases/fbi-releases-2007-crime-statistics/?searchterm=estimated population](http://www.fbi.gov/news/pressrel/press-releases/fbi-releases-2007-crime-statistics/?searchterm=estimated%20population), 08.10.2010.
- Harris, L. C., Ogbonna, E. (2006). Service Sabotage: A Study of Antecedents and Consequences. *Journal of the Academy of Marketing Science*, Volume 34, No. 4, 543-558.
- Özen, Y., Gülaçtı, F., Çıkılı, Y. (2004). Saldırganlığın Psikolojik-Kültürel Boyutu ve Vandalizm. *Doğu Anadolu Araştırmaları* (144 – 149).
- Robinson S. L. ve O'leary-Kelly A. M. , (1998). Monkey See, Monkey Do: The Influence of Work Groups on The Antisocial Behavior of Employees. *Academy of Management Journal*, Vol. 41, No. 6, 658-672.
- Tashman, P., Marano, V. (2010). Dynamic Capabilities and Base of the Pyramid Business Strategies, *Journal of Business Ethics*, 89, 495-510.
- Türk Dil Kurumu, *Büyük Sözlük*, <http://tdkterim.gov.tr/bati/?kategori=terim&hng=md&kelime=vandal>, 07.10.2010.
<http://www.tdkterim.gov.tr/?kelime=sald%FDrganl%FDk&kategori=terim&hng=md>, 08.10.2010.
- U.S. Census Bureau, Income Equality, *Data*
<http://www.census.gov/hhes/www/income/data/historical/inequality/index.html>, 09.10.2010
- van Lier, Pol, Vitaro, Frank, Barker, Edward, Koot, Hans & Tremblay, Richard (2010). Developmental Links Between Trajectories of Physical Violence, Vandalism, Theft, and Alcohol-Drug Use from Childhood to Adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(1), 481-492.
<http://dx.doi.org/10.1007/s10802-008-9289-6>, 29.09.2010.
- Yıldız, A. S. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi* 6(3-4), 131-149.
<http://www.pa.edu.tr/index.php?pid=154&id=58>, 29.09.2010.
- Yüksel, Öznur (2006): *Davranış Bilimleri*, Ankara, Gazi Kitabevi.